

Крижна Валентина Володимирівна, старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем кримінальної поліції Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ВИЯВАМ

Корупція – одне з найнебезпечніших для суспільства та держави явищ. Вона підриває авторитет державного апарату, дискредитує його діяльність, руйнує основні принципи, на котрі спирається будь-яка демократична держава. Кожна країна у своєму розвитку намагається долати цю проблему різними шляхами та засобами.

Цікавим у цьому контексті є досвід Франції. Її законодавство передбачає санкції (штрафні) за хабарництво, яке визначають як незаконне одержання, вимагання подарунків, презентів, обіцянок чи будь-яких інших переваг для вчинення дій, що належать до повноважень службової особи. Французький закон передбачає і таке правопорушення, як торгівля впливом – зловживання службовим становищем як з боку публічної, так і приватної особи з метою отримання від влади посади або іншого вигідного для хабародавця рішення.

З 1993 року у Франції діє Центральна служба протидії корупції, завданнями якої є акумуляція інформації для запобігання фактам активної та пасивної корупції, зловживанню службовим становищем публічними і приватними особами, хабарництву, а також корисливій діяльності.

Центральна служба інформує прокурора цієї республіки для проведення подальшого розслідування. Вона також надає допомогу судовим органам на їх запит щодо інформації з відповідних правопорушень. У контексті заходів протидії корупції здійснюють відстежування «чистоти» фінансових операцій і зобов'язують фінансових посередників установлювати особу своїх клієнтів, зокрема й випадкових, надавати довідки про третіх осіб, на користь яких здійснюють перерахування, передбачено відповідальність банківського працівника в разі прийняття фальшивого документа.

У Нідерландах розроблено комплексний підхід до протидії корупції. Антикорупційна стратегія цієї країни передбачає такі заходи:

- розроблення системи моніторингу можливих зон виникнення корупційних дій у державних і громадських організаціях, жорсткого контролю за діяльністю осіб, що перебувають у цих зонах;
- функціонування системи прав та обов'язків посадових осіб (кодексів етичної поведінки), що визначають відповідальність за порушення посадової етики, зокрема корупцію. Система також містить заходи корекції поведінки правопорушників;
- передбачення як основного виду покарання за корупційні дії заборони працювати в державних установах і втрати соціальних пільг державного службовця, зокрема пенсійного та соціального обслуговування. До покарань також належать штрафи та відсторонення від виконання службових обов'язків;
- наявність у всіх міністерствах і відомствах служби внутрішньої безпеки, завданням якої є виявлення помилок чиновників, їхніх навмисних чи ненавмисних порушень встановлених правил і наслідків таких порушень. Державні організації заохочують позитивну поведінку посадовців так, щоб чиновнику було вигідно працювати чесно й ефективно;
- функціонування організованої системи добору на посади в зонах корупційного ризику;
- доступність інформації щодо корупційних дій, якщо вона не загрожує системі національної безпеки, для громадськості через засоби масової інформації;
- можливість кожного чиновника ознайомлюватися з інформацією, що характеризує його як з позитивного, так і негативного боку;
- наявність спеціальної системи підготовки чиновників, завданням якої є роз'яснення політичної та суспільної шкоди корупції, наслідків участі в ній.

В Ізраїлі у складі адміністрації прем'єр-міністра діє управління протидії корупції, яке постійно проводить навчання серед чиновників щодо запобігання можливим корупційним діям, координує діяльність різних внутрішньовідомчих служб, спрямованих на забезпечення чистоти кадрів.

В Ізраїлі, як і в Нідерландах, у запобіганні корупції важливу роль відіграють засоби масової інформації. Крахом політичної кар'єри будь-якого чиновника буде обвинувачення в корупції, опубліковане в авторитетному виданні (газеті, журналі).

Чиновники в Ізраїлі мають істотні соціальні пільги, а покаранням, за умови виявлення фактів корупції, може бути позбавлення їх.

Для законодавства Фінляндії не властиве використання терміна «боротьба» з певним видом правопорушення, адже в ньому закладено принципи попередження та запобігання деліктам [1, с. 17]. Такі країни, наприклад, як Німеччина, Італія, Франція, Канада, також не визначають корупцію як окремий склад правопорушення [2]. У Німеччині протидія корупції спрямована на руйнування матеріальної та фінансової бази злочинних угруповань. У цій країні укладено реєстр

корумпованих фірм, яких позбавляють можливості отримати будь-які державні замовлення, вони знаходяться під наглядом правоохоронців.

Значний досвід з протидії корупції накопичений у США. Суб'єктами цієї діяльності є Міністерство юстиції та Національна рада з протидії організованим злочинності, Міністерство фінансів США й інші органи [3].

З 1990 року в США діють обов'язкові для всіх чиновників виконавчої влади загальні принципи етичної поведінки членів уряду та державних службовців: «Державну службу варто розглядати як таку сферу діяльності, яка виключає будь-які особисті чи інші фінансові інтереси, що перешкоджають сумлінному виконанню обов'язку».

Службовцям категорично заборонено в будь-якій формі заохочувати чи приймати подарунки від будь-яких осіб чи групи осіб, для яких потрібно здійснити офіційні дії, або мають з ними будь-які спільні справи чи здійснюють діяльність, що регулюється органом, у якому працюють ці службовці. Не дозволено також прийняття подарунків і від осіб, інтереси яких залежать від виконання чи невиконання цими службовцями своїх посадових обов'язків. Обов'язок службовця – доповідати у відповідні інстанції про всі виявлені випадки корупції.

У тривалій боротьбі з мафіозними угрупованнями досвід протидії корупції здобула Італія. Ця країна має розгалужену мережу правоохоронних структур з незалежними повноваженнями. Судова влада прирівнюється за повноваженнями до поліції та прокуратури. Верховна Рада Суддів має виключне право на заохочення та покарання суддів. Дві третини цієї Ради обирають судді, одну третину – політичні партії. Адміністративні комісії мають статус судів. Судді, прокурори та слідчі є представниками однієї професії, вони регулярно міняються функціями, кожна прокуратура є автономною. Кожен прокурор має такі самі гарантії незалежності, як і суддя. Зазначені фактори за підтримки широкої громадськості стали вирішальними у протидії корупції в Італії. Під суд потрапляли вищі посадовці країни.

Стислий огляд практики протидії корупції в розвинених країнах світу надає можливість оцінити ефективність протидії корупції в Україні. Наша держава поступово стає повноправним членом світової спільноти, переймаючи позитивний досвід провідних країн у боротьбі із цим явищем. Україна обрала шлях міжнародного співробітництва в цій сфері, що забезпечує імплементацію розроблених світовою спільнотою норм щодо корупції в національне законодавство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Камлик М. І. Корупція в Україні / М. І. Камлик, Е. В. Невмержицький. – Київ : Знання, 1998. – 187 с.
2. Новоселов А. Б. Опыт Финляндии и других цивилизованных стран / А. Б. Новоселов // Пути и перспективы преодоления коррупции в странах СНГ : материалы Междунар. науч.-практ. конф. (Київ, 24 нояб. 2004 г.) – Київ, 2004. – Вип. 4. – С. 16–18.
3. Закон о контроле организованной преступности США // Уголовный кодекс США. – М., 1990. – 452 с.